

Wprowadzenie

Ustawą z 2.7.2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw¹ znowelizowano KPC, jako kolejny etap reformy polskiego prawa procesowego cywilnego². Nowelizacja wprowadziła zmiany przede wszystkim w zakresie przebudowy modelu postępowania zabezpieczającego oraz usprawnienia postępowania egzekucyjnego. Wśród zmian dokonanych ustawą z 2.7.2004 r. rozbudowano na bazie dotychczasowego art. 1062 KPC, regulację szczególnego sposobu egzekucji świadczeń pieniężnych – egzekucji przez zarząd przymusowy nad przedsiębiorstwem lub gospodarstwem rolnym dłużnika (art. 1064¹–1064¹³ KPC).

W omawianym sposobie egzekucji, zaspokojenie należności wierzyciela następuje z dochodów uzyskiwanych z prowadzonej przez dłużnika działalności gospodarczej w formie przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego, nie zaś z samej substancji majątku dłużnika. Istotą egzekucji przez zarząd przymusowy, zarówno w jej ujęciu statycznym, jak i dynamicznym, jest zapewnienie normalnego funkcjonowania działalności zarobkowej dłużnika będącego przedsiębiorcą. Poddana analizie w prezentowanej rozprawie regulacja prawna, stanowiąca powrót ustawodawcy do rozwiązań zawartych w KPC z 1932 r., pozwala uchronić dłużnika – przedsiębiorcę od wyeliminowania go z obrotu gospodarczego na skutek wszczętej przeciwko niemu egzekucji. Należy bowiem pamiętać, że zasadniczo większą wartość ekonomiczną posiada całe przedsiębiorstwo (gospodarstwo rolne), stanowiące zorganizowany zespół składników niematerialnych i materialnych, ukierunkowany na działalność zarobkową niż poszczególne składniki takiej masy majątkowej.

W niniejszej rozprawie dokonano analizie *de lege lata* samodzielnego, szczególnego sposobu egzekucji, jakim jest egzekucja przez zarząd przymusowy nad przedsiębiorstwem lub gospodarstwem rolnym, na płaszczyźnie zarówno jej elementów statycznych, takich jak podmiot, czy przedmiot oraz z punktu widzenia ruchu postępowania – wszczęcia, przebiegu, zakończenia, w czym z kolei wyraża się dynamika postępowania. Ponadto z uwagi na

¹ Dz.U. Nr 172, poz. 1804; przepisy ustawy weszły w większości w życie 5.2.2005 r.

² Zob. krytykę bezustannych nowelizacji KPC oraz na temat potrzeby stworzenia nowej ustawy procesowej, *J. Jankowski*, Nowelizacje KPC wprowadzane w 2005 r., Warszawa 2005, s. 2–3; *T. Ereciński*, O uwarunkowaniach, potrzebie oraz zakresie nowego kodeksu postępowania cywilnego, PPC 2010, Nr 1, s. 9–19.

problemy związane z interpretacją materiału normatywnego poddanego badaniu, w pracy sformułowano wnioski *de lege ferenda* w zakresie usprawnienia omawianej regulacji. Nie budzi bowiem wątpliwości, że właściwa wykładnia przepisów o egzekucji przez zarząd przymusowy, przekłada się na praktyczne ich zastosowanie i zainteresowanie całą instytucją wśród uczestników obrotu gospodarczego.

Należy podkreślić, że z uwagi na pojęcia wprowadzone przez ustawodawcę do Kodeksu postępowania cywilnego możemy określać omawiany sposób egzekucji, zarówno jako egzekucję przez zarząd przymusowy, zgodnie z tytułem Rozdziału 2, Działu II, Tytułu III, Części trzeciej, Księgi czwartej KPC, oraz jako egzekucję z dochodów z działalności gospodarczej dłużnika prowadzonej w formie przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego (art. 1064¹ § 1 KPC).

Analizę materiału normatywnego rozpoczęto od omówienia elementów statycznych w egzekucji, a następnie elementów dynamicznych. W zagadnieniach ogólnych przedstawiono pojęcie zarządu, podejmując próbę sformułowania definicji zarządu przymusowego w egzekucji świadczeń pieniężnych; zaprezentowano ewolucję omawianego sposobu egzekucji w ujęciu historycznym, poczynając od zarządu cudzego mienia w prawie rzymskim i w prawie germańskim. Istotne dla wykładni analizowanych przepisów jest także porównanie regulacji polskiej z instytucją zarządu przymusowego w ustawodawstwach innych państw – Niemiec, Austrii, Włoch i Hiszpanii.

Z uwagi na nierozstrzygnięty przez ustawodawcę w przepisach KPC status ustrojowo-prawny zarządcy przymusowego, w rozprawie podjęto fundamentalne zagadnienie pozycji prawnej zarządcy przymusowego w postępowaniu egzekucyjnym. Rozważania doprowadziły do przyjęcia koncepcji zarządcy przymusowego jako innego – niż komornik sądowy i sąd rejonowy – organu egzekucyjnego. Dodatkowo omówiono także kwestie związane z podmiotami uprawnionymi do pełnienia funkcji zarządcy, jego wynagrodzenia, odpowiedzialnością cywilnoprawną, karną i porządkową.

W dalszej części pracy oprócz omówienia samego trybu wszczęcia egzekucji przez zarząd przymusowy, podjęto zagadnienie dotyczące momentu, w którym następuje jej wszczęcie. Należy bowiem podkreślić, że prawidłowe ustalenie tego momentu ma istotne znaczenie dla wystąpienia skutków prawnych związanych z analizowanym sposobem egzekucji i jej właściwym przebiegiem.

Jako swoiste podsumowanie przeprowadzonej w pracy analizy prawnej, przedstawiono w ostatnim rozdziale monografii szczegółowe kwestie związane ze stosunkiem postępowania zabezpieczającego do postępowania egzekucyjnego prowadzonego omawianym sposobem egzekucji, zagadnienia dotyczące zbiegu egzekucji przez zarząd przymusowy z innymi sposobami egzekucji sądowej i administracyjnej oraz wpływem postępowania upadłościowego i naprawczego na egzekucję przez zarząd przymusowy.

Ponadto przedstawiono przypadek konkurencji zarządu przymusowego ustanowionego w postępowaniu zabezpieczającym i zarządu przymusowego w egzekucji, proponując sposób eliminacji zbiegu egzekucji przez zarząd przymusowy i egzekucji sądowej świadczeń pieniężnych i świadczeń niepieniężnych oraz eliminacji zbiegu analizowanego sposobu egzekucji z egzekucją administracyjną.

Z uwagi na szczególnie charakter egzekucji przez zarząd przymusowy, który jest determinowany jej przedmiotem, spośród metod badawczych wykorzystano w pracy przede wszystkim analizę, argumentację, logikę, analizę prawnoporównawczą oraz duży nacisk położono na analizę historyczną. W pracy podjęto zatem próbę przeanalizowania obszernego materiału normatywnego tak, aby wyjaśnić liczne wątpliwości interpretacyjne, jakie wiążą się ze stosowaniem przepisów KPC o egzekucji przez zarząd przymusowy. Jednocześnie wierząc, że w praktyce egzekucyjnej z tego szczególnego sposobu egzekucji zostanie uczyniony środek przeciwdziałający sytuacji, gdy jedyną drogą dla zadłużonego przedsiębiorcy jest ogłoszenie upadłości.

Niniejsza monografia stanowi poprawioną wersję rozprawy doktorskiej obronionej na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego w czerwcu 2009 r.

Pragnę w tym miejscu serdecznie podziękować Promotorowi pracy – Panu Profesorowi *Januszowi Jankowskiemu*, Kierownikowi Katedry Postępowania Cywilnego I WPIA UŁ, za opiekę naukową i okazaną pomoc. Podziękowania kieruję także do Recenzentów pracy – Pana Profesora *Stawomira Cieślaka* i Pana Profesora *Andrzeja Jakubeckiego*. Cenne uwagi Recenzentów miały znaczny wpływ na ostateczny kształt pracy.